

Iacobi & Iose matrem appellant. Quod enim eam A
Frater*in scis* Gregorius Nyssenus oratione 2. de resurrectione
piura pro Christi matrem fuisse dicit, admittendum non est.
confabrum. Solus confabrum. & cognatos fratres appella-

Solitos conlobrimos, & cognitos fratres appari-
rix multis locis manifestum est. Nam Lot quem
filium Aram fratri Abraham filii scriptura te-
statur, Abraham frater vocatus est Gen. 13. 8. &
Laban, cum frater esset matris Iacob Gen. 28. 2.
Iacob frater appellatur. Gen. 29. 15. Hoc ergo
familia, quae supra nominatumus, fratres Do-

seniti illi , quo super nominatum , frat-
mini vocantur . Maior , as difficilior quæsto est ,
eum eo venerint , & tempore minime opportuno
cum Christo loqui voluerint , vt non dubitare-
rint eum concionante interpellare , & misso
nuntio euocare foras , vrat Marcus cap . 3 : 31 . idem
Marcus eius rei causam infinitas ; sed causam eius-
modi , vt neque hanc quæstione tollat , & aliam
multo maiorem eignare videatur . Dicebant enim

multo maiorem gignere videatur. *Dicitur enim*
inquit verisculo vigesimo primo quoniam in furo-

inquit, verbiculo vigeantur primo quoniam non
rem verus est. Marci locum, si eo nos Deus perueni-
re voleret, ibi explanabimus; interim singamus id de
Christo dictum esse, non dicit Euangelista cum in
furorem verum; sed eius fratres id dixisse. Eos
autem ex animo dixisse credendum non est; sed
vt eo prætextu de manibus eum Phariseorum li-
berarent; odorati enim fuerant, vt vero simile
est: ipsorum confitum, quod de morte dicens Christo
conceperant, vt supra Matthæus dixit ver. 14.
Credibile enim est confangueos de eius salute
fuisse sollicitos. Ideo ergo venerant, ideo eius ma-
trem, quo plus eum mouerent, adduxerant: ideo
interpellant: ideo importuni sunt, quia riment, ne
periculum suum expectare, ne forte in ipsa concio-
ne a Phariseis apprehendatur. Itaque, quod Tertulianus
in libro de carne Christi, Chrysostomus &
C

Theophylactus dicunt eos ambitione quadam impulsus venire, ut offenderent se eius esse cognatos, & aliquam in eum auctoritatem habere, à veritate alienum est. Illud nullo modo ferendum, quod in eandem culpam omnium immunem culpæ Christi matrem innolum. Quod virumque liberanter Calvinistæ, & Lutherani heretici sunt imitati: multa etiam de suo adentes ascribora. Nempe musici, ut Gregorius at Nazianzenius, similes sunt, que per

Corpus discurrentes, quod sanum est, prætersunt, quod vicesum ac purulentum exsurgunt. Sic iti, quæ a veteribus auctoribus pie lapienterique dicta sunt, omnino contemnunt: si quid illis minus consideratione excedit: id exceptum, id num laudant.

duatur. nulla eorum ambitione ad Christum venire: quia enim ambitionis materia erat, fin eum non credebat. Adde quod Iohannes non significat fratres eius nullo profito modo in eum credidisse: sed non tam perfecte credidisse, quam potest ut visus miraculis credere, quomodo enim, si non credebant, Apostoli erant? quemadmodum idem alio loco Iohannes dixit: c. 21. crediderunt in eum discipuli eius, non quod ante non credidissent, sed quod magis tunc viso miraculo credidissent. Denique non est ratione contentaneum peius de Beata Virgine, & Apostolis sentire ac loqui: quam de quo quis homine loqui, atque sentire bono viro fieret: qui nullius factum quantamcumque speciem peccati habeat, quā diu bene interpretari potest, reprehendit. Apostolorū hoc loco ambitio nullo scripturæ testimonio, nulla vero simili conjectura probata potest. Quicquid ergo etiamae aquiras peius de Apostolis sine viro argumento: quam de exteris hominibus cogitare. Similiter, quod Auctor imperf. hom. 30. dicimur. Apóstolos Christi cognatos à diabolo infligatos

fuisse, ut eovenirent, ut homines, qui Christi diuinitatem credere incipiebat, visis eius cognitis puram hominem crederent.

Statim foris.] Hoc etiam heretici, immixto arrogante tribuimus, quasi non sine dignatio in domum ingredi, & verbum Dei cum aliis audire, cum aperba Lucas dicat, ideo ingressos non esse, quia prætura ingredi non poterunt. Intolerabili audacia non solum fine scriptura, sed etiam contra fieri punitam male de Apostolis iudicare.

47. Dixit autem ei quidam. Marcus 8, 30. ait. misserunt ad eum vocantes eum. Itaque quis, qui Christo mactaret, fratremque eius ad eum remanebat, ut ab apostolis summissum fuisset, cum ipsi ingredi non posset, credendum esset. Quod autem Matthaeus vnum, Marcus, & Lucas plures illi renuntiassent di-
cunt, facile solutum, vires prius, multos deinde, ve-
stieri sole, cum nondum exiret, renuntiassent.

48. Quæst mater mea.] Illud primum tenendum,

quod Epiphanius hæref. 42. Chrysostomus & Hieronimus in huic locum adnotarunt, non ide hoc dixisse Christum, vt marrem fratremque negaret, & iuxta Marcionem, vt ait Hieronymus, & Mancham, qui hoc abutebantur loco, dephantatis naturam putarebent. Cur autem tam alipere respondebit, & ab omnibus auctoribus qualiter est, & non eadem ab omnibus causa reedita. Hieronimus putat eum, qui illi matrem, & fratres eius ad celum renunciaverat, malo id animo fecisse, vt experiretur, an parentis, & consanguineorum filii cauteretur, id eoque illi, tanquam infidiliatori, alipera respondisse; sed iam ex Marco cap. 3. 30. probatum illum non tentandi; sed obediendi causam iustum a fratribus Domini corum illi aduenientem renunciatis. Epiphanius autem in hæref. 42. & Chrysostomus propositas quod invocantes eum inter-

sotomus propterea quoque importunum esse interpellabant. Ambrosius melius in cap. 8. Luc. sec. inquit, in iuris refutantur parentes, sed religiosiores complacitum doceunt et faciunt, quam corporis. In cunctam sententiam H. Iurias scribi. Forman, inquit se ipsum vniuersis agendi sententiisque constituisse propinquatum omnibus, atque nonnam iam non de conditione nascendi: sed de Ecclesiis communione retinendum. Ldem rursus Ambrosius euidenter in locum, Moraliter, id est, in Canticis, capitulo 14. Coram aliis, quod dicitur: *Quoniam in te, Domine, confidimus.*

(inquit) magister, qui se catervi prabit exemplum, agnus ipse preceptor, ipse etiam suorum exercitum est preceptor. Praeceptivis enim catervi, quoniam quon non reliquerit patrem, aut matrem suam non est filio Dei dignus. Jenetia huic primu ipse se subiecti, non quod matrem refutatis obsequias, ipsius enim preceptum est, qui non honorauerit patrem & matrem, morte moritur. sed quod paternus se mysterio amplius quam maternis affectibus debet cognoscatur. Itaque docere homines voluit postquamquebili et fratrem, & matrem esse ipsius. Nec caras parentes negat: sed furi, tales preferunt.

Nec carnales parentes negantur. Non sunt pri
ficium cum Luca 11,27. ad mulierem de centi, beatu
venter, quae portauit, & ubera, quae sufficiat, respondit, quin
immo beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt
lud: non negans beatum verbum; sed memorem bea
tiorum affirmans, quia audit verbum Dei. & custo
dit illud; nec alios mari, fed matrem mari prefa
rens, matrem audientem, & custodiensem verbum
Dei, matris in vtero gestant, atque lactant. Ideo e
nim mater Christi omnium hominum beatissima
sunt, quia plausu omnes homines verbum Dei
audiunt, & credunt. Beata (inquit illa) quia credidisti
quoniam persipientia tua, quia dicit a suis tibi dominus
Luc. 1, 45. Similiter hoc loco nisi matrem, nec pra
ficiens suos negat, nec alios illos, fed matrem mari, fra
tres fratribus anteponit. Nam, eti virgo corpore ve
re eius mater, & Iacobus, Iohannes, Iudas, & Simon con
sanguinitate vere eius fratres erant, ramen multo
perficiens, & maiore cum merito mente & illa ma
ter, & illi fratres erant; quia faciebant voluntatem
patris eius, quin & collit eis.

10 ut eximis de domo, sed bali fecis mare. Et congregat sunt ad eum turbam multam in nauicula aceris desiderat: & annis turbas fabas in litora, & locutus est in parabolis, dicens. Ecce exit qui vocat seminarium. 4. Et dum seminat, quadam ceteram scilicet viam, & venerunt voluntarii qui calici, & comeduntur ei. 5. Alio autem cederunt per petram, binos habebant terram multam, & continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem tenui. 6. Sic autem orto fluerunt: & quia non habebant radices, aruerunt. 7. Alio autem cederunt in spuma, & creuerunt fructus, & sic facerunt etiam. 8. Alio autem cederunt in terram bonam: & dabunt fructum ad centesimum, aliud exagessimum, aliud trigessimum. 9. Qui habent aures audiendi, audiat, & letat. 10. Dentes dicit ipsi dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris ei: 11. Qui respondens ait illis: Quia vobis datum est misericordia regni celorum, 11. isti autem non est datum. 12. Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: quia cum non habet, & quod habet anferatur ab eo. 13. Ideo in parabolis loquitur ei: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, ne intelligant. 14. Et adimplerunt in ea prophetia ita dicentes: Audita haud est, & non intelligitur, & videntes videbunt, & non videbunt: et infrastant enim cor populi huic, & turbibus gravior audierunt, & oculos suis clauserunt: ne quando videant oculi, & auribus audiant, & intelligant, & convertantur, & sanctos eos 16. 15. Iste autem besti osculi quia vident, & aures vesti, qui adam. 17. An enim quippe dico vobis: quia multi prophetas, & insciupravimus vident, & non videntur, & audire que audit, & non audierunt. 18. Tres ergo audiret parabolam seminarium. 19. Omnes qui audit verbum regnum, & non intelligit, venit malus, & rapit quod seminatum est in corde eius: hic est fons ieiunis viam seminatus est. 20. Qui autem super petram a seminatus est, hic est qui verbum audit, & continuo cum gaudio accipit illud. 21. Non habet autem in eruditum, sed tempore, facta autem tribulatio & persecutione propter verbum continua scandala: quia 22. Qui autem seminatus est in spinis, hic est qui verbum audit, & sollicitudo facilius illius, & fallacia dimitur in softmaxa verbum, & sine fructu efficitur. 23. Qui vero in terram bonam seminatus est, hic est qui audit verbum & intelligit, & fructum perficit. 24. Sicut autem quidam centesimus, huius autem sexagesimus, aliud vero trigessimum. 25. Aliam parabolam proposuit illis, dicens: simile factum est regnum celorum homini, qui seminavit benum seminum in terra. 25. Cum autem corrumpent homines, sicut iurius est eius, & superfluum in aera in medio tristitia.

25. Et cum cornu cornu domini, et cum nimis eius, & superponuitur eis cornu medio tritum, & abut. 26. Cum autem creuerit barba, & si uolum fecisset, sine apparuerint & Xanii. 27. Accentes autem scribi patris familiis, dixerunt ei: Domine, nomine bonum scribi seminatis in agro tuo? Unde ergo habet Xanii. 28. Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Scribi autem dixerunt ei: Vis, ius, & collegiatus es. 29. Et ait: Non: ne forte colligentes Xanii, et adicias similiter cum eis & tritum. 30. Sicut vixit et crescevis usque ad messem, & in tempore messem dicam me soribus: Colligit primum Xanii, & alligat ea in fasciculis ad comburendum, tritum autem congregat in horreum meum. 31. Aliam parabolam proposuit ei dicens: Simile est regnum celorum grano in ipsi, quod accipiens homo seminavit in agro suo, 2 quo minimum quidem est omnibus emundat: cum autem creuerit, manus est omnibus scribit, & sibi arbor, ita ut volutes celi ventant, & habent in ramis eius. 33. Aliam parabolam locutus est ei. Simile est regnum celorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farine, fatis tribute, donec fermentum perficiatur. 34. Hac omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas: & sine parabolis non loquebatur ei: 35. & impleretur quod dictum erat per Prophetam dicentem: Aperi am in parabolis os meum, erit ab abscondendo a constitutio nate mundi. 36. Tunc dimis turbas, venit in dominum: & accesserunt ad eum discipuli eius ducientes: Edificare nobis parabolam & agnitorum agi. 37. Quarepondens, ait illis: Quia seminatis bonum semem, et filius hominis. 38. Ager autem est mundus: Bonum vero semem, bi sunt filii regni Cœli: autem fons suus regnum. 39. Intimebam autem quia seminatis et, & diabolos. Multis vero comparationibus & scilicet. 40. Proores autem angelorum sunt. 40. Scitis ergo colivisse regnum Xanii, & non comburuisse, & crescere

consummatione scilicet 41. mittet filios hominem angelos suis, & colligent de regno huic omnia scandala & eos, qui faciunt iniurias item: 42. & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus, & stridor dentium: 43. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in oriente & aries carum. Qui habet aures audientias, andat. 44. Simile est regnum eorum, quod est in terris: 45. sicut una ab ovo: quae cum inuenit homo, ab condit, & per gaudio illius vacat & venit ad uniuersitatem que habet & emit agnum illum. 46. Alterum simile est regnum calorum homini negotiis utriusque rei: 47. sicut marcas, quae sunt in terris: 48. sicut etiam in consummatione scilicet in morte angelorum, & separacione malorum de medio inferni: 50. & mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus & stridor dentium, si intellexisti hec omnia? Dicunt ceteri: 52. At illi: 53. omnis scriba doctus in regno calorum: 54. familiis est communis patris familiis, qui profert de his famis suo filio & vetera. 55. Et factum est, cum consenserent assentibus apollonibus istis, transiit inde: 56. Et veniens in patriam suam, dociebat eos in synagogis coruscis, & tunc: 57. mirare se: 58. hinc sapientia haec & virtus eius: 59. Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria? & fratres eius, iacobus, & ioseph, & simon, & iudas: 60. & sorores eius, nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia istis: 57. Et scandalum acharont in eo Iesu autem dixi: 61. Nonne probata sunt honoris nisi in patria sua, & in domo sua: 58. Et non scilicet iuraverunt mihi, ut proponerem incredulitatem illorum.

xistet, impinguator populi huius. Et auctor coram gra-
ua: cum enim dixisset, cum nemo prater spissum aut
excavare cor, aut illuminare posset. Deinde, quia
iam eorū populi impinguatum erat, iam aures agrava-
tum, iam oculi exacerbati, propterea enim discratis,
audiendo audire & nocte intelligere, quia scriber ad eos
exercitatos esse, ut etiam auctores, intellectui non
essent. Non ergo nunc iubet Deus, aut propheta or-
at, ut excaverint, qui exceduntur: quoniam do omnes alias, que
difficiles sunt, intelliguntur sicut infra c. 15, 6. adhuc
& rō sine intellectu sicut. Reprehendit ergo, nō quod
intellectus res esset facilis: sicut enim nostrū, si sus-
cipit, nemine interpretante intelligere potuisse?
Sed quod, cum tamidū cum ipso versati fuissent, &
debet et magistri esse propter tempus praecopere
in rebus, quas ipsi suis explicare deberent, indige-
bant. Ut alio loco, *Ante tempore vobis sum, & non*
cognovimus me Ioan. 14, 9.

16. Vespri autem beatū oculi. Videtur potest hinc sen-
tientia illa esse contraria. *Quis videt me tamen credi-*
dili, beati qui non viderunt, & credidérunt. Nam pro-
phetæ illi, & iusti, quibus Apostolos Christum ante-
fert, eo fuisse videntur. Apostolos bentiōes, quod
non videntur credidérunt. Facilius est solutio, si spe-
culamus quid hic, quid illi Christus agat. His Apo-
stolos prophetæ beatiores dicit, quia cum viri
credidérunt, tamen qui credentes, & videntes opa-
bant, illi viderunt, ut non viderunt. Et etiam mentio
in beatitudine ponendum filium Deitatem id expe-
ctatum, tam ad liberandum à tyrannio diaboli ho-
mines necessarium videre illi contingit. Hoc enim
seniū Simeon ille, qui redemptione Iherusalem expre-
bat, cum Christum in vias excepit, dixit.
Nunc dimittit seruum tuum Domine, facendum verbu-
mum in pace, quia viderunt oculi mei salutare veni-
Cum autem dixit, beati qui non viderunt, & credidérunt, illi, quoniam videntes credunt, illi præfert, que
oculis fides metentes, non credunt, nisi quod
vident. Sunt, vt has sententias concilient, hanc
locum non oculis corporeis, sed de oculis men-
tis interpretantur, vt Hieronymus, & Chrysostomus;
sed non est illud necessarium: præterquam
quod de solis oculis mentis non potest: qui
bus prophætæ & iusti Christum veneratum viderunt,
Abraham inquit, exultauit, ut videret diem meum, videt,
& gauebit. Joann. 8, 56. & non est de binum voluntate
Christum Apostolos prophetæ antefert, quod,
qua propterea longe illi prope, quæ prophætæ ob-
scure illi perficie: quæ prophætæ spiru: illi oculi
estiam videns, manus tenuissim, fuit lo-
quens ait. Epistola cap. 1, 2. *Quod vidimus oculi no-*
nisi, quoniam per proximum, & manus nostra contra dicentes, ut
de verbo vite, testimoni, & annuntiacione volit; & Pe-
trus epist. 2, 18, 19. & hanc, inquit, vocem vos audiuitis
de celo allaram, cum essemus cum illo in monte san-
cto, & habemus firmorum prophetæ sermonem. At
que hoc seniū Theophylactus, & Euthymius expo-
nunt.

17. Malus prophætæ, & iusti. Nominat nobilitissima
quaque personæ, quæque dignissima, sive vide-
bantur, quæ Christum viderent, nec tamen vide-
poterunt, quo magis gratiā & felicitatem Apo-
stolos ad concessum commendat. Quo etiam spe-
stat, quod Lucca 10, 12. ad prophætas non iustos,
sed reges adiungit. Credibile enim est Christum ea-
tra personarum genera, præstantissima nominis,
prophetæ, iusti, & reges, sed Matthæum reges, Lu-
cam iustos prætermis. Quod autem Hiero- & Eu-
thy, adnotauerunt non dixisse Christum, omnes pro-
phætæ, sed multi, quod aliqui eis viderint, ut A-
braham, qui exultauit, ut videret diem Christi, vi-
dit, & gauebit illi, verisimile non esse arbitror: quin
multos pro omnibus posuit; vt Apostolus, qui pauci
erant, opponeret, Rom. 10, 19. multisque aitis, lo-
cū, dum videmus. Nam ne pote quidem Abraham ita
Christum videt, quemadmodum Apostoli viderint.

18. Vero ergo. Vos qui vidisti, que multipliciter,
& multi voluerunt videre, & non viderunt; & ausi sunt
que voluerunt audire, & non audierunt; vos quibus

A datum est nosse mysteria regni celorum, cum car-
ris datum non fit, vt dicitur ver. 11.

Audite. Intelligite parabolæ significationem: iam
enim parabolam audiuerant. Marcus c. 4, 13. indi-
cat, Apolotis a Christo subprehensos, quod pa-
rabolam non intellexissent, cum primum audierūt:
Nesciis parabolam hanc, & quoniam omnes parabolæ
cognoscetis? quasi dicat, si hanc, que omnium facili-
ma est, non intelligitis, quoniam do omnes alias, que
difficiles sunt, intelligentes sicut infra c. 15, 6. adhuc
& rō sine intellectu sicut. Reprehendit ergo, nō quod
intellectus res esset facilis: sicut enim nostrū, si sus-
cipit, nemine interpretante intelligere potuisse?
Sed quod, cum tamidū cum ipso versati fuissent, &
debet et magistri esse propter tempus praecopere
in rebus, quas ipsi suis explicare deberent, indige-
bant. Ut alio loco, *Ante tempore vobis sum, & non*
cognovimus me Ioan. 14, 9.

19. Omnis qui audit verbum regni, Euangelium.
Et non intelligit. Non recordat in animo, non
fouet, non meditatur, & quasi terra cordis sui regit.
Nam non intelligere, non semper culpa est; hic au-
tem culpa notatur. Si ergo hoc loco accipitur in-
telligere, quoniammodum Pia. 40. 1. *Beatus qui intel-*
ligit super regnum & pauperem, id est qui curam illius
habet, qui illum fouet, qui tegit, qui nutrit; redun-
dat nominatus omnis ex Hebreorum idiomatico.
Venit malus, *si wronge malignus, diabolus, vtc.*
6, 13. & alii loci, quos illi adnotauimus.

Illi est, qui fecit viam feminatus est. Verba hæc oc-
casionem multa prebuerunt: longam texendi dis-
putationem, quoniam oī illi qui audit, & non intel-
ligit, fecis viam feminatus dicatur, cum non ipse,
sed granum lemnatum sit. Nam, dum fuit, aliud
cedidit fecis viam, aliud in petro, verbi 4. Res
non est, ut mihi videtur, adeo difficulte, vt tam longa
in diegeat commentator. Seminat dicitur, & fe-
men quod iacit, & ager in questa tacitur. Nam &
sata inde dicuntur agri ipsi, qui feruntur. Ergo, qui
audit verbum regni, & non intelligit, fecis viam
feminatus dicitur, non vt feme, sed vt ager, & ter-
ra: que fecis viam dura est. Præteriū calcâ-
ta vestigia. Eodem modo, quod verbi 20, 22, &
23. dicitur, intelligendum est. Seminatorem Christum
se ipsum vocat; semen verbum Euangelicum;
agrum mecum, diversam in eodem agro terram,
aliā fecis viam, aliā bonum, aliā petrosum, aliā co-
pertum, aliā bonum, homines diversos, volucres,
dæmones, qui id querant, ne quod bonum semen
in rōni animis fouetur. Eos, qui audiunt, & non
intelligunt, calxat, ut seminae comparat, quia, vt feme,
quod in viam cadit, nulla tegitur terra; sed aubus
expofitum manet: sic verbum Dei, quod in aures
corporis incidit, in animum vero non descendit,
quasi nulla terra teat, facile à diabolo dispi-
tatur.

20. Qui autem super petro/a seminatus est. I Semen
est, quod Lucca 10, 12. ad prophætas non iustos,
sed reges adiungit. Credibile enim est Christum ea-
tra personarum genera, præstantissima nominis,
prophetæ, iusti, & reges, sed Matthæum reges, Lu-
cam iustos prætermis. Nulli enim minis constantes auditores
esse solent, quam, qui initio maxime videntur ar-
dere. Id etiam in religione saepe vlt. venit. Qui
cito veniunt, cito abeunt, hoc est quod sequitur.

21. Non habet autem in heredem. I Constantiam
non habet alte imprimis Dei verbum, quia non
habet terram multam, id est magnum, profun-
damque, vt sibi dicam, voluntatem. Ideo feminata,
qua in eam esciderunt, continuo exorta sunt,
quia non habebant terram multam, vt dicitur ver-
bi quinto. Nam feme, quod sola terra su-
perficies tegitur, cito exoritur, sed cito etiam

etiam extante sole, & adulst radicibus arescit.
Quod in terram alte descendit, fero nascitur, diu
virescit. Virtusque rei eadem est causa, quia terra
habet multam, qua quo minus cito enatetur, &
apparet, impedit; natum eximo millo humore
nutrit.

Continuo scandalizatur. Cadit, id est fidem dese-
git; hoc enim verbum significat. Trias terre genera-
diffinitum, quæ nullo modo arata est, vt via, & nullam
vita dicata, terram habet; quæ paucam habet; que
multam, & fortasse bonam, sed spinis operata, qua-
si non haberet, vberem est fructum reddidura.
Hoc est, quod dicitur.

22. Qui autem seminatus est. Vide verbum 19.

In finis. Qui in terram quidem multam, ac bo-
na est, sed spinis plena feme exicit.

Hic est qui verbum Dei audit. Plus, quam dicit, si-
gnificat. Intelligentem enim est, qui audit, & intelli-
git, vt de superiori dixit, cum gaudio accipit illud.
Hunc enim illi proponit, tamquam propius ad eos,
qui multiplicent fructum ferunt, accedit. Nascitur
enim in illo verbum, sed sollicitudo facilius istius,
& fallacia diuinitus illi sufficit, effectivè, vt
fructum non ferat. Sollicitudinem huius facilius vno
verbo vocatur, que in illo præter regnum Dei,
magno studio homines querunt, honorum ambi-
onem, negotia, lites, & quidquid à querendo regno
Dei hominum tardat. In quibus & diuinis compre-
henduntur, sed eas propterea nominatio expressit,
quia maxima pars hominum quasi publico etiam
studio conseruantur. Fallices vero appellat, & quia fa-
gaces, & instabiles sunt, & quia homines fallunt. He-
brae enim est ipsi, fallacia diuinitur, pro falla-
cibus diuinitus, vt corpus mortis fume, pro corpo-
re mortal Rom. 7, 24.

23. Qui vero in terram bonam seminatus est. Quem-
admodum eorum, qui fructum non ferunt, tria fe-
cunt genera; ita, vt notauit Hieronymus, tria eorum,
qui fructum ferunt, genera distinguit, quibus omnes
vniuersi, atque alterius generis homines compre-
hendit. Bonam autem terram appella non solum,
que natura sua bona est; sed que bene culta, que
subusta, que purgata est. Nam & que fecis viam est
bona est, sed arata non est: & quia spinis opera, bo-
na fortasse, sed incubila. Illa absolute bona dicitur,
que & natura pinguis, & diligenter bene culta est.
Sic exemplum magis in homines conuenit. Quo-
rum eadem, id est bona per se natura est, bona per se
voluntas; sed eam alii, aut non colendo vici simili-
lem; aut non alte arando petrosam; aut non farren-
do spinosam faciunt.

Hic est qui audit verbum, & intelligit. Meditatur, ex-
erceit, vt supra verbi 19.

Er facit aliud quidem centesimum. I parvulus, & i
cora, & i puerula. Hos quidem centum, hoc autem sexa-
ginta, hoc vero triginta. Sed Graeca nomina, vt Gram-
matici vocant, numeralia ordinaria polita sunt pro-
numeris, distributi, vt confit ex sensu; voluit
enim dicere singulas mensuras, alias centenas, alias
sexagenas, alias tricenas afficer. Latinus vero inter-
pres pro centenis, sexagenis, tricenis, centesimis fe-
runt fructum, sexagenum ferret, quantum non nisi
optima, & bene culta terra ferre solet; quod maxi-
mum, centesimum, quod mediocris, sexagenum.
Rom. eti Augustini, subtiliter de his numeris, vco-
let, diffringat, tamen non tam interpretando, quam
concepcionando facit. Calenus dum non conciona-
tur, sed interpretatur, absurde & turpiter errat, quia
quod cum primis Christus significare voluit, negat,
villam meritorum, villam fructuum, atq; præmiorum
esse differentiam.

24. Simile est regnum celorum homini. Non opus est
disputare, quid per regnum colorum significari. *Meritorum*
iniquitatis Manifestum enim est Euangelium significari. Quod
autem non feminis, sed homini feminanti simili di-
catur cap. 11, 16. explicatum a nobis est. Nihil enim
aliud voluit Christus dicere, quam perinde se Eu-
angelii habere, atq; si quis in agro suo boni feme se
minauerit, & aliquis ei inimicus supereminet malum.
25. Cum autem dormire homines. Id est omnes, que
Hebreis i se iam adnotauimus, vt c. 5, 13. Galil-
dicerent,

dicerent, cum totus mundus dormiret. Tres in primis res hac parabola Christus voluit significare. Primum, in Ecclesia non solum bonum solum, id est homines bonos, sed etiam malum, id est homines malos esset; deinde, se non esse mali solum auctorem, sed boni, matutum adiabolo seminatum; postrem malum solum, quod feminatum a diabolo est, se patienter vixque ad messem laturum est; se statim euclurum.

26. Et frumentum fecisset.] Spicam protulisse, grana genufuisse; unde potissimum bona, & mala herba distinguuntur; mesis enim nondum venerat. Parabolam Christus ipse exponit ver. 37. Ipse est, qui seminat; eius ager mundus; bonum solum filii regnij est boni, qui regni colorum heredes sunt, aut Evangelica doctrina, que bonos eos facit; zizania, filii nequam; ipsi & non mali, qui est diabolus, vt ver. 13. Dicuntur autem filii diaboli, qui eis operantur, tunc. 3.44. vos expare diabolos eis, & desideria patris vestri vultus facet, & I. Ioan. 3.8 quis fecit peccatum ex diabolo est, quis ab initio diabolus peccator. Reliqua perpicua sunt. Qui homines, quibus dormitibus zizania diabolus seminavit, qui serui, qui a ceteris mundis, rogaerantur, velle, ut zizania a celerent, Christus non explicat, ideo, ut opinor, quia illa ad parabolam significat, nam quiam Christus sibi proponerat, non pertinebant. Multa enim in parabolis non ad significandum, sed ad implendam narrationem adhibentur; non quasi parabolae partes, sed quasi emblemata; non quia necessaria sunt, sed quia fieri solent. Omnes tamen veteres interpres homines dormientes Episcopos, & eos, qui regendae Ecclesie curant, interpretantur; quod, & si multus non placere video, viam verum non est; quoniam non ignoro Christum tantum significare voluisse, diabolum occulere, & nemine aduentore zizania feminante; seruos autem, qui dominum rogant; velut ne, vt zizania euellant, ardentes aliquos Ecclesie ministros esse, qui & hereticos, & malos Catholicos bona quadruplicem, & pio religiosum studio de medio tolli velent. Sunt, qui hoc loco abutantur, vt probent, aut non puniuntur, aut non occidentur hereticos. Quod qui faciunt, de seipso mali videntur esse feliciter. Primum quidem non de foliis agitur heretici, sed de omnibus filiis diaboli, qui nisi regnū opponuntur, inter quos principia quidem species hereticorum sunt, tunc autem genū non sunt. Itaque, qui hereticos tollendos esse negant; multo magis fures, multo magis homicidae tollendos esse negare debent. Tanto enim pernicioseiores heretici, quam fures, & homicidae sunt; quanto maius est scelus animarum furari, atque occidere, quam corpora. Ideo ergo veteres fere omnes Auctores, vt Chrysostom, Hieron., & Augustinus, de hereticis interpretantur, non quia foli, sed quia maxime zizania sunt. Præterea, vt sibi heretici intelligentur, Carmen non absoluere paternas prohibet eculi zizania; sed ne forte simul & triticum eradicetur; tunc ergo ex sententia, & voluntate sibi, euella sunt, non sunt, cum periculum est, & criticum eradicetur, vt vere. Et D. Augustinus, contra epistol. Parmentiani c. 2, & D. Thomas maximus Theologus obseruantur, cum ergo periculum non est, ne simul triticum eradicetur; sed periculum potius est, ne si non euellantur, triticum iadant; quid opus est messem expellere? mature euellenda sunt, mature comburenda. Præterea, cur periculum est, ne simul cum zizania triticum euellatur; aut cur iubet paternas messem expectare; nisi quia ante messem dignosci, & separari triticum non possunt? Cum ergo & dignosci possunt, & separari vtique separanda sunt, vtique comburenda. Premonet Dominus (inquit Hieronymus), ne, vt quid ambiguum est ita sententiam proferamus, sed Deo iudicetur terminum referemus.

*Non omnia
in parabolis
ad rem per-
tinent.*

*Sententia
Ecclesiae de
panem in
hereticis de-
funditoris.*

*2.1.9.10. av.
2.2.1.11. av.
11.1.1.1.1.1.1.1.*

A vt cum dies iudicij venerit, ille non sufficiendum criminis sed manifestum reatum de scandorum cœtu iniciat. Calunitas, & Lutheranus, quis non cognovit? quis ha- & Luther-
rensis esse non videt, qui vix vilam antiquam ha- nimaxime
relim non renouarunt? Nullus in qua profecto ha- batur.

hereticus fuit; nullus hereticus esse potest, si illi & rete*in* non sunt. At sunt quieti; qui vnguam fuerer
turbulentiores? qui vnguam tot excitaran beata?

qui vnguam tanta vñ cruci gestant in frontibus.

Contraria

fungos effuderunt. Neque vero hæc ideo dico, *tamen con-*

quod non malum eos conuerit, quam occidi; sed entia.

IN MATTH. CAP. XIII.

parati potest, quod multi alii non tam docendo, quam concionando fecuti sunt. Nec enim dubium est, quoniam propreterea grano finapī simile dicatur esse, quod, cum inicio parvum fit, ingente magnitudinem crebat; vt ex sequenti veritate intellegitur.

32. Quod minimum quidem est omnibus *seminibus*,

Sue Hieron. fine aliis quia fuit interpres, qui hoc

modo concurrit, credendum est non ignorancia, sed

certito positi confitit solerissimo visus esse.

Quo & Sepugnatio interpres multis in locis simili de

causa fecisse in eorum Idiomatis adnotauit.

Quid enim comparatio dictum est,

pascit gressu ruris quatuor annos, non omnis omnibus seminibus, vim habet superlatius.

Solent enim frequenter

Gratia & compatriotis pro superlatius, vt cum

Apostoli dicitur inter se disputaverit, quis corrum-

B p. 16. 6. Causa fermento Pharisaeorum, & Sadduceorum, & i. Corinth. 5. 6. Modicum fer-

mentum rotam malam corrupti & 7. Expurgate ve-

tem fermentum, vt sit noua confessio. Propter fecun-

dum ponitur bonum, illuc regnum cœlorum

comparatur: quod sicur fermentum, cum modi-

cum hi, in magnam massam immixtum totam per-

uadit, & multo, quam erat, maiorem reddit; ita

verbū Dei uno loco fermentum totum perua-

ferit terrarum orbem; ita Ecclesia in ito minima,

breve tempore longe, lateque in omnes terrenas par-

tes propagata fit. Operat montes umbra eius, & ar-

bui, & cedri Dei, extenuat palmites nos vige ad

matre, & vige ad diuinam prop. genitrix, Psalm. 79. 12.

Quod accepimus mulier. Quod mulierem potius,

quam virum dixit, nullam aliam causam fuisse ar-

bitor, quam quod pincere magis muliere, quam

virile officium fit; editio non reprehendo, qui

cōionantes potius, quam scripturam enarrantes,

mulherem diuinam se pientiam interpretantur. Mu-

ler ergo, aut pars necessaria parabola non est, sed

ideo nominata, quod id plerumque mulieres fac-

re loquantur, si pars est, Euangelium doctorem

figurat, qui verbum Dei in animo auditorum,

quasi fermentum in massam infundit. Nec enim

sexus, sed officium spectari debet.

Abscondit.] Miserit, ita confudit, vt non appa-

ret, quasi abscondit.

In farina sicut in terra.] *N*ON satum vocant Hebrai

genus quoddam mensura rerum liquidarum, que

vit lofephis lib. 9. antq. cap. 2. & Hieronymus

hoc loco modius hecicu, & dimidium conti-

nabat. Tria fata faciebant Epiphanius. Autem fu-

nit mensura post Babylonicum exilium traditum

Hebrei in lib. *לְבָבָבָה*. Sunt, qui nostra state

de Hebreorum mensura scripterint; ad eos lection-

em mutimus: non de Euangeliō, non de meni-

ris agamus. Cur tria fata potius, quam plura, aut pau-

corne nominauerit, Chrysostomus, & Euthymius re-

spondunt, tria pro omnibus posuisse, quasi dicte-

re, quantumcumque farina fermentare velit, non

ni si paululum fermentum miscere. Alij dicunt ideo

dixi, tria quod tria fata efficiunt vnum Eph. &

solent plerumque mulieres vnum farina Eph.

pinse, ac coquere, vt fecit Sara Genet. 18.6. Poti-

us credo ideo tria posuisse, quod Eph. tria fata con-

tinenter, eaque efficit vitratissima mensura: figura-

potius Hispanos, quem fanciam apud Gallos, quem

boileas vocant.

34. Et sine parabolis non loquebatur ei.] Tunc, & in

ea concione, de qua agitur: nam cōante, & post mul-

tas alias parabolis proposuit, vt c. 20. & 25. vt

Chrysostom. 48. Euthymius, Thophylactus ex-

ponunt. Vide quā diximus supra vers. 1. Marcus

cap. 4. 33. addit. prout poterant audire, quod quidam

interpretantur, accōmodant te ad auditorum

captum, sensu mente Christi penitus contrario: non

enim, vt melius intelligeret: id, vt non intellige-

re, in parabolis loquebatur, vt ver. 13. & 14. expli-

catur et. Quod ergo att. Marcus prout poterant, ni-

hi aliud figuravat, quam Christum oblitus locū

esse, ve

*Repubblica
in Ecclesia.*

A homini dicere, signum crucis gestanti in frontibus. Nam & apud Danielē c. 4. 9. volueret, quæ in ramis magno illius arboris erant, quid aliud, quam principes, & reges significabant, qui quasi sub Nābucodonosora vmbra virebant: Olim Ecclesia in Repub. erat, nunc Respub. est in Ecclesia.

35. *Aliam parabolam.* Preponi aliam, & in alio

generi parabolam, sed idea significantem, regni

celo, cum ex partio initio maximum incrementum esse sumptum. Diversitas haber fermentum proprietas.

Corruptio quidem est maxima nimis

causa facta. Et quia conceptum in se calorem habet, viam etiam continet: ea, quibus immiscetur, augen-

ta. Proper priorē proprietate in malam par-

te pone solet, vt 16. 6. Causa fermento Phariseorum, & Sadduceorum, & i. Corinth. 5. 6. Modicum fer-

mentum rotam malam corrupti & 7. Expurgate ve-

tem fermentum, vt sit noua confessio. Propter fecun-

dum ponitur bonum, illuc regnum cœlorum

comparatur: quod sicur fermentum, cum modi-

cum hi, in magnam massam immixtum totam per-

uadit, & multo, quam erat, maiorem reddit; ita

verbū Dei uno loco fermentum totum perua-

ferit terrarum orbem; ita Ecclesia in ito minima,

breve tempore longe, lateque in omnes terrenas par-

tes propagata fit. Operat montes umbra eius, & ar-

bui, & cedri Dei, extenuat palmites nos vige ad

matre, & vige ad diuinam prop. genitrix, Psalm. 79. 12.

Quod accepimus mulier. Quod mulierem potius,

quam virum dixit, nullam aliam causam fuisse ar-

bitor, quam quod pincere magis muliere, quam

virile officium fit; editio non reprehendo, qui

cōionantes potius, quam scripturam enarrantes,

mulherem diuinam se pientiam interpretantur. Mu-

ler ergo, aut pars necessaria parabola non est, sed

ideo nominata, quod id plerumque mulieres fac-

re loquantur, si pars est, Euangelium doctorem

figurat, qui verbum Dei in animo auditorum,

quasi fermentum in massam infundit. Nec enim

sexus, sed officium spectari debet.

Abscondit.] Miserit, ita confudit, vt non appa-

ret, quasi abscondit.

In farina sicut in terra.] *N*ON satum vocant Hebrai

genus quoddam mensura rerum liquidarum, que

vit lofephis lib. 9. antq. cap. 2. & Hieronymus

hoc loco modius hecicu, & dimidium conti-

nabat. Tria fata faciebant Epiphanius. Autem fu-

nit mensura post Babylonicum exilium traditum

Hebrei in lib. *לְבָבָבָה*. Sunt, qui nostra state

de Hebreorum mensura scripterint; ad eos lection-

em mutimus: non de Euangeliō, non de meni-

ris agamus. Cur tria fata potius, quam plura, aut pau-

corne nominauerit, Chrysostomus, & Euthymius re-

spondunt, tria pro omnibus posuisse, quasi dicte-

re, quantumcumque farina fermentare velit, non

ni si paululum fermentum miscere. Alij dicunt ideo

dixi, tria quod tria fata efficiunt vnum Eph. &

solent plerumque mulieres vnum farina Eph.

pinse, ac coquere, vt fecit Sara Genet. 18.6. Poti-

us credo ideo tria posuisse, quod Eph. tria fata con-

tinenter, eaque efficit vitratissima mensura: figura-

potius Hispanos, quem fanciam apud Gallos, quem

boileas vocant.

34. Et sine parabolis non loquebatur ei.] Tunc, & in

ea concione, de qua agitur: nam cōante, & post mul-

tas alias parabolis proposuit, vt c. 20. & 25. vt

Chrysostom. 48. Euthymius, Thophylactus ex-

ponunt. Vide quā diximus supra vers. 1. Marcus

cap. 4. 33. addit. prout poterant audire, quod quidam

interpretantur, accōmodant te ad auditorum

captum, sensu mente Christi penitus contrario: non

enim, vt melius intelligeret: id, vt non intellige-

re, in parabolis loquebatur, vt ver. 13. & 14. expli-

catur et. Quod ergo att. Marcus prout poterant, ni-

hi aliud figuravat, quam Christum oblitus locū

esse, ve

elle, ex qui posse capere, caparet, ut ipse explicata A minibus effectum: & quomodo ex parvo initio magnum sumat incrementum: nunc premium expone ut doceat quanti illud homines facere debant, & quanta querere diligencia. Regnum colorum hoc loco sicut modo, quo in superioribus parabolis pro fide. Euangelio, Evangelica doctrina accipendum existimo, ut Ambrosius fecit, in Psalm. 118. Euthymius, & Theophylactus. Et si sine, qui regnum colorum Christianum vocari putent, vi Irenaei libr. 4. c. 43. Hilarius, Athanasius q. 54. si tamen illis quaestiones sunt Hier. in comment. & Vigil. lib. 3. de incarnatione. Sunt, qui vetustus & nouus testamentum via Augustini lib. 1. q. Euang. c. 13. & Beda, quod & Hieronymus approbat.

35. Ut adimpleretur. Ut hoc loco non lignum caelatum, quam ob rem Christus per parabolam loquebatur, non enim ideo per parabolam loquebatur, ut David dictum adimpleret; sed quia auditores indigne erant, quibus aperte loqueretur, ut vers. 11. 12. & 13. explicatum est. Nec vult Euangelista docere Davidis prophetiam proprie Christo impletam fuisse. Non enim erat propheta; sed retum præteriter historia de qua David sebat, neque nomen γέρων, quo David vult est, hoc genus parabolam significat eo loco, quibus hic Christus vobebat, quamvis verumque genu Hebrei γέρων id est parabolam appellat; nam hic ευαγγελιστa vocat parabolam obscuras, & similitudinem abutimur locutionem eile David Psalm. 77. 2. cur dicit, aperte in parabolam, aut in parabolam ostendit, & parabolam breves & acutes sententias, quas διάθηκε οὐτε γένος. Sed Euangelista, ut solet, quod à Davide alio sensu dictum erat non ad eundem, sed ad similem sensum accommodo datus, ut c. 25. 17. explicatum.

37. Qui feminat. Hoc que sequuntur videntur ad versus 4. supra ver. 4. & 25. exposta sunt.

41. Omnia (candalorum) scandala vocat eos, per quos scandala venerunt, id est zanaria & filios diabolos.

Et eos qui faciunt iniuriam. [Hebreus] γέλων, & omnes qui in iniuriam exerceant, & videntur dicere, non pars parabolæ, sed emblemum est, ut aliquid significet. sed ut parabolam impleret, & quia fieri solet, ut, qui saepe inuenient, si sit tollere non possit, illum abscondat, ne, dumabit, ut forendi instrumento querat, aliis eripiat: quam Hieronymus, & Beda eum, qui regnum colorum inuenient, in corde suo dicunt abscondere id est forense seruare, si efflat, quia significat, illud tantum nihil significare eum, qui regnum colorum, id est Euangelium inuenire, occisionem tenere, ne elabatur, oportere, & omnem continuo adhibere diligenter, ut illud obtineat. Hoc est abscondere non, ne alius inuenient, sed ne ipse perdet. Nam eti, qui thesauro inuenient, id est abscondit, ne alius inuenient, quia si alius inuenierit, ipse perdet: non est in eo similius parabolam regno colorum, quod non dicitur alius perdet, qui alius inuenient, ab omnibus enim & pariter inueniri, & aequaliter potest posside-

re. Quoniam ita etiam aliquando scriptura loquatur, quoniam accipere non possit, nisi alius amittat. Et Daniel c. 12. Qui autem dicit scriueri, id est, qui bene, sapienter vivat suam gloriam habent, hosenim scriptura vocare solet. [Hebreus] γέλων, habens intellectum, sicut Galli, non eos, qui docit, sed eos, qui moderati, sapientes appellant: hi ergo (inquit Daniel) fulgebunt quasi splendor firmamentum: & quidam inserviant plurimos, quasi stellæ, in perpetuas eremitas, & Cor. 15. 41. 42. alia lati & solitaria, alia claritas tunc, alia claritas futuræ: sicut enim ab stellæ differt in claritate, sic erit resurrectio mortuorum.

Qui habet aures, significat quod dixerat, audi torum maxime interesse. Vide c. 11. 15.

44. Simile est. Hanc parabolam non iam omnibus auditoribus, sed soles domi Apollinis propos tam a Christo fuisse nonnulli putant, ut colligatur ex ver. 36. Euthymius hoc loco: ego vero firmulus esse arbitror ante dictam fuisse vna cum superioribus. Sed quia Apollini non omnium parabolaram fed etiam rursum postquam dominum redierunt, explanationem perciuerunt. Euangelium post etiam rursum parabolam narrat, quomodo dominum rediisse, & parabolam Apollonis explicari posse. Idemque de omnibus, que hoc capite sequuntur, dicendum est. Haec enim quatuor parabolis seminantis, grani finapis, boni seminis, & mali: & fermentis duas regni colorum proprietates declaravit, quomodo diversum habeant in daturis ho-

minini,

homini, sed margaritas regnum colorum simile A ba dolens profert de thesauro suo nouis, & veteris, Mihi Auguſtini ſententia lib. qq. in Matth. c. 16. omnium maxime placet: Comparauerat Christus regnum colorum theſauro abſcondito in agro; rogauerat diſcipulos, num intellexissent, respondērāt, etiam adiucit; id est, quandoquidem regnum colorum theſauro simile est, debet omnis Scriba doctus & noua, & vetera ex illo proferte.

Scriba.] Doctor legis peritus, ut expostum est. 2. 4. Euangelicum doctorem legali nomine Scribam appellat. Euthymius extitimus Christum se ipsum Scribam vocare; sed vere similius est generaliter eis sententiam, qua Apollinus Euangelici doctores officium declarat.

Dolens in regnum colorum. [Matth. c. 16. 17.] Non vero homini negotiatori similes esse debemus, qui cum regnum colorum inuenientur, nulli finibus, nulli laboribus, nulli omnino rei, ut illud habeamus, debemus parcere. Hoc enim parabolam eandem probus, atq; precedens, significatio habet, sed differentia. Bonas, scilicet pulchras, in hoc enim genere mercium, quæ pulchra sunt, & eadem bona.

Margaritas.] Speciem videtur vnam pro toto generi poluisse; id est margarita pro omni lapide pretioso. Margarita enim, aut alio genere margaritarum tantum, ut opinor, illam speciem vniuersis significat, quæ in conchyliis inueniuntur, quam omnes fere in Europa nationes pergam appellant. Quam fieri potest, ut propriae margaritam portius, quam vniuem, quod totum genus est, aut vnam aliquam aliam vniuersis specie nominari, quod ferre inter omnes pretiosos lapides margarita pretiosissimum habeatur, quamadmodum pretiosorum lapidum mercatorum ex praefatisnam specie margaritarum appellamus mercatorem.

47. Simile est. Credibile mihi videtur hanc parabolam postulat superiore de bono, feminæ, & zizanii a Christo propositam fuisse ver. 43. Sed Euangelista narratione ordinem non tenuit, quia candem proruit haber significacionem; & videtur reliqua, quæ etiam erant significacionis, fuisse coniunctas; ut parabolam granis finapis cum parabolam fermenti ver. 31. & 33. & parabolam theftauri absconditi cum parabolam pretiosorum margaritarum.

48. Autem loco regnum colorum, aut Euangelium, ut in superioribus parabolis, aut, quod eodemredit, Ecclesiastem postulamus intelligere. Vtrumquis intelligat, magnus hic contra nos hareticos argumentum sumus. Nam si Euangelium intelligimus, significat Christus non omnes, qui Euangelium, id est fidem recipiunt, futuros esse; sed eos, qui boni fuerint pescis; id est, qui non solam fidem, sed bona etiam D opera habent; omnes enim pescis, id est omnes Christiani, omnes fideli, sed illi, qui boni sunt; contra quam istorum hereticis doce omnes, qui secundum habent, futuros esse. Si regnum colorum Ecclesiastem interpretarem, non ianam nos, sed D. pro nobis contra illos Aug. argumentabitur, qui Donatistæ veteres istis non similes hereticos, quin Ecclesiastos, sicuti, bons esse dicebant, non alio frequentius, non alio fortius arguento refellit, quam quod Ecclesiastæ causa misera in mare, & ex omni genere pescium congreganti comparent. Soleo dicere. D. Augustinus nullum hareticorum genitum tam strenue, arque Donatistæ refutasse, & illos tot libros, quot aduersus illos composuit, non tam contra illos, quam contra longe post futuros Lutheranos, & Calvinistos compoſuisse: tantum opus est, ut quis legat, pro Donatistarum, Calvinistarum, aut Lutheranorum nonem ponat.

52. Ideo.] Cuius rei Christus, cum dicit, id est, causam reddat, facile non est dicere. Sunt, qui ad hunc modum exponant: id est, quia intellexit, subtiliter ligandum, dico vobis, omnis Scriba doctus, & reliqua. Rogauerat enim discipulos, intellexisti hec omnia? & respondet, etiam Domine. Quia ergo intellexisti, illud etiam addo, omnis Scriba doctus, &c. Sunt quicque modo, id est, supposuit, quia omnis Scriba doctus profert de thesauro suo nouis, & veteris. Euthymius putat, vobis non causam hoc loco; sed affirmationem significare, quasi dicit, utique omnis Scri-

Adagium
Hebreorum
nouis & veteris
ra profere.

Calvinus is
harmonia.

Triple
Christi pa.
tria.

54. Et veniens in patriam suam.] c. 9. i. tres Christi partes habentur diximus Bethlehem, in qua natus: Nazareth, in qua educatus: Capernaum, in qua frequenter veritus fuit. Hoc loco Nazareth omnes, quos legerim, interpres intelligunt, Hieronymus, Chrysostomus, Euthymius, Theophylactus. Quid etiam ex Luca probari potest cap. 4. 16. venit (inquit) Nazareth, ubi erat nutritus. Eandem enim illuc a Luca, atque hic a Matthæo historiam narrari ne dubitandum quidem esse arbitror. Id etiam ex hoc loco colligitur, quia ciuibus eius verbis de qua hic agitur, Christi fratres nominantur, non sibi, non autem fuisse, velin